

Вишивку можна тлумачити як сакральний літопис, що містить у собі семантичний зміст. Ціннісні архетипи Буковини включають потреби особистого, соціального значення, самоствердження та самоіндефікації.

Водночас, дослідження української традиційної вишивки актуальне не тільки з погляду пізнання національної художньої спадщини, але й має певне загальнолюдське культурне значення. На підтвердження цього положення нагадаємо, що вперше Г. Сковорода поставив питання про культуру як окремий, незалежний від природи, символічний світ, у якому вищі цінності людського буття, усе святе й божественне, розкриваються і побутують у символічній формі.

Традиційна вишивка займає одне з найважливіших місць у збереженні та трансмісії цінностей української нації. Українська народна вишивка як етнокультурне явище виражає генетичну пам'ять та першовитоки народу, вона сприяє самоусвідомленню етнофору, своїй ідентичності. Коли людина занурюється у вивчення глибинних значень і символів народної вишивки – це формує її особистість, відбувається самоідентифікація і, безумовно, духовне збагачення – це все і є засіб практичного застосування системи цінностей.

Таким чином, українська народна вишивка – це унікальний, цікавий, багатогранний світ прояву цінностей, народного розуму, краси, майстерності та мудрості.

Література

1. Лазарук А. Цінності людини у науково-психологічному осмисленні. *Психологія і суспільство*, 2003. № 2. С. 19–37.
2. Марчук М.Г. Ціннісні потенції знання. Чернівці : Рута, 2001. 319 с.

Шевчук Лариса,

кандидат педагогічних наук,

старший науковий співробітник

відділу навчання мов національних меншин

та зарубіжної літератури

Інституту педагогіки НАПН України,

e-mail: sh_l_m@ukr.net

ОЗНАЙОМЛЕННЯ З ІНФОРМАЦІЄЮ ПРО ВИШИВАНКУ В КОНТЕКСТІ ЗБАГАЧЕННЯ СЛОВНИКОВОГО ЗАПАСУ УЧНІВ ЗЗСО З НАВЧАННЯМ МОВАМИ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН

Ключові слова: вишиванка, ознайомлення з навчальною інформацією, словниковий запас, збагачення словникового запасу учнів, вивчення української мови як державної, навчання в закладах загальної середньої освіти з навчанням мовами національних меншин.

Ознайомлення учнів з інформацією про вишиванку – це усвідомлення значення слова «вишиванка», формування уявлення про процес виготовлення вишиванки, різноманітність вишиванок залежно від видів вишивки, залежно від регіону України та ін.

Для оптимального ознайомлення учнів закладів загальної середньої освіти (далі – ЗЗСО) з навчанням мовами національних меншин з інформацією про вишиванку в контексті збагачення словникового запасу з української мови доцільно планувати відповідну навчальну діяльність, ураховуючи цілу низку умов. Зупинимося більш детально на їх описі.

1. Використання різних видів інформації:

- за способом сприйняття – візуальної, слухової, тактильної (наприклад, дати дитині не тільки розглянути її, а доторкнутися, відчутти пальчиками дрібненькі стібки);

- за формою подання – текстової, звукової, комбінованої (тобто, доцільно дібрати відповідні тексти, світлини, картини, аудіозаписи, відео тощо).

2. Застосування різних прийомів семантизації, зокрема таких, як:

- ✓ переклад або тлумачення слова рідною мовою;

- ✓ пояснення нових слів з використанням наочності;

- ✓ пояснення слів з опорою на системні зв'язки (за допомогою опису значення або контексту, словотворчого аналізу, добору синонімів або антонімів та ін.).

Водночас, коли ми говоримо про збагачення й активізацію словникового запасу, варто наголосити, що важливо дотримуватися наступності етапів. Зокрема, це ознайомлення з новим лексичним матеріалом під час першого етапу, репродуктивна та продуктивна діяльність під час наступних етапів.

3. Урахування специфіки білінгвізму (порівняння слів українською та рідною мовою, урахування транспозиції та інтерференції). Так, феномен транспозиції, що полягає в позитивному перенесенні вмінь і навичок мовлення рідною мовою на українську, сприяє розумінню та більш швидкому засвоєнню нових слів і спричинює суттєвий позитивний ефект за умови, якщо рідна мова є близькоспорідненою до української. Інтерференція призводить до проникнення елементів рідної мови в українську, що призводить до порушення норм, гальмування набуття правильних навичок державної мови через уже засвоєні знання, сформовані уміння і навички рідної мови. Під час вивчення неспоріднених мов феномен інтерференції спричинює фонетичні помилки (учні неправильно вимовляють звуки), близькоспоріднених мов – фонетичні та лексичні помилки (неправильна вимова школярами звуків, нерозуміння ними слів або їх відтінків) та ін.

Зазначене вище можливо проілюструвати такими прикладами:

- в українській мові *вишивАнка* або *вишиІванка* (можливо наголошувати двояко), тоді як у польській мові лише *wyszywАnka*;
- *вишивати* (українською мовою) і *wyszuwać* (польською мовою);
- *вишиваю*(українською мовою) та *wyszuwam* (польською мовою);
- *вишиваю* (українською мовою), *вышиваю* (російською мовою);
- *нитка* (українською мовою) і *нитка* (російською мовою) тощо.

4. Важливою і навіть першочерговою умовою зазначеної діяльності є формування позитивної мотивації. Педагог має пропонувати дітям щось цікаве. Наприклад, у початкових класах об'єднатися в групи та позмагатися, хто більше добере слів на тему «Вишиванка»; створити візерунки для вишиванки. Для старшокласників цікаво розглянути світлини вишиванок від українських дизайнерів Оксани Караванської, Оксани Полонець, Галини Олещук, Галини Михайлюк, брендів «Два кольори», «ЕТНО ДІМ», «Любисток» та ін., із колекцій від модного дому «Valentino», Жан-Поля Готьє, Гуччі, із колекцій модельєра Віті Кін та обрати вишиванку на свій смак.

Зрозуміло, що, плануючи ознайомлення учнів ЗЗСО з навчанням мовами національних меншин з інформацією про вишиванку, обов'язково слід ураховувати вікові особливості школярів, здійснювати це як під час навчання української мови, так і під час вивчення рідної мови.

Наприкінці хочу зазначити, що першочергово слід мати на увазі, що ж таке вишиванка. Адже вишиванка – це щось казкове, незвідане, чарівне. Ми часто дивимося, але не бачимо. Тож потрібно допомогти дитині зупинитися, і у світі, перенасиченому інформацією та збудниками гаджетоманії, побачити красу вишиванки, серцем відчутти її магію. І посіяні в серці дитини зерна принесуть гарні плоди у вигляді прагнення досконало вивчити українську мову та любові до рідного краю.

Література

1. Дороз В.Ф. Лінгвокультурологічний підхід до вивчення української лексики у школах з російською мовою навчання : монографія. Київ–Ніжин : ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф», 2006. 184 с.
2. Хорошковська О.Н. Лінгводидактична система початкового навчання української мови у школах з російською мовою викладання. Київ, 1999. 306 с.
3. Словник : Польсько-український. Українсько-польський / [під заг. ред. В. Бусела]. Київ–Ірпінь : ВТФ «Перун», 2016. 672 с.
4. Шевчук Л.М. Робота з інформацією у сільській школі: проблеми та перспективи. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи* : збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / [ред. кол.; гол. ред. О.І. Безлюдний]. Умань : ФОП Жовтий О.О., 2015. Вип. 53. С. 192–196.

5. Шевчук Л.М. Вправи і завдання для словникової роботи учнів 1 класу ЗЗСО з навчанням мовами національних меншин у підручниках з української мови. *Проблеми сучасного підручника* : зб. наук. праць / [ред. кол. ; голов. ред. О. М. Топузов]. Київ : Педагогічна думка, 2019. Вип. 22. С. 292–305.

Шестобуз Ольга,
*кандидат педагогічних наук, доцент,
асистент кафедри педагогіки
та методики початкової освіти
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича,
e-mail: o.shestobuz@chnu.edu.ua*

ВИХОВНІ МОЖЛИВОСТІ ТВОРІВ ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОГО МИСТЕЦТВА У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНИХ ПОЧУТТІВ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Ключові слова: образотворче мистецтво, декоративно-прикладне мистецтво, естетичні почуття.

Україна завжди славилася різноманітними видами декоративно-прикладного мистецтва: вишивкою, декоративним розписом, художньою керамікою, декоративним ткацтвом, різьбленням, виробами зі шкіри, художньою обробкою металу, лозоплетінням тощо, які вражають своїми високими художніми якостями. Звернення до життєдайних джерел народного мистецтва, до збереження та оновлення всіх його видів – це усвідомлення свого родоводу, духовних традицій і цінностей, відродження культури українського народу.

Вивчення декоративно-прикладного мистецтва в початковій школі має відбуватись у контексті суміжних естетичних, мистецтвознавчих, культурологічних знань, які є необхідними для формування уявлень про його функціонування в загальній культурі суспільства. Виховний потенціал образотворчого мистецтва міститься в самій його суті й базується на естетичних ідеалах особистості у процесі формування естетичних почуттів, інтересів, смаків, ставлення до навколишньої дійсності.

Відомо, що поруч із набуттям знань вагомим чинником розвитку молодших школярів є чуттєві форми освоєння дійсності, які спонукають до особистісного переживання явищ навколишнього світу і допомагають усвідомити його розмаїття. Такі форми пізнання властиві образотворчому мистецтву, що набуває все більшого значення як своєрідний результативний інструмент впливу на становлення особистості. У молодшому шкільному віці важлива роль належить